

29. juni 2007

Hjemfall

EFTA-domstolen har talt: Den norske hjemfallsbestemmelsen i konsesjoner for vannkraftverk/fossefall må endres slik at den likestiller offentlige og private konsesjonstakere. Siden 1917 har private fått konsesjon med vederlagsfri tilbakeføring av eierskap til staten etter 60 år, mens kommunale/fylkeskommunale eiere har fått evigvarende konsesjon.

Reaksjonene på dommen er varierte, og delvis meget høylytte. Private interesser mener dommen er rimelig, mens ordførerne i kraftkommunene er i opprør. Og naturligvis vil Senterpartiet gjøre mest mulig ut av saken med brodd mot EU, det passer jo spesielt godt i et år med kommunevalg. To iakttagelser er nærliggende:

For det første: Dommens betydning overdrives. Det er ikke en dom for eller mot hjemfallsordningen som sådan. Det er heller ikke en dom for eller mot offentlig eierskap. Det er en dom som tilstreber like vilkår for operatører i den liberaliserte, europeiske el-kraftmarkedet som vi ganske frivillig har valgt å slutte oss til. Man kan mene at dommen bygger på svak logikk, for det er andre forhold enn hjemfall som vil stille eiere av produksjonsmidler i ulik konkurransesituasjon. La gå med det. Man kan mene at det var uklokt å gå inn i kraftmarkedet. La gå med det også, gjort er gjort. Poenget er at det er fullt mulig å finne modeller for offentlig eierskap som ivaretar både EFTA-dommens krav, og kommunenes økonomiske rettigheter. Og det er ingen desperat hast, for kommunene mister ikke de konsesjonene de har, - nye vilkår vil gjelde nye konsesjoner. Ettersom det ikke bygges nye kraftverk av betydning, er det ingen umiddelbar krise.

Er så hele saken betydningsløs? På ingen måte, men det er en avledning å fremstille den som en kamp mellom nasjonale, norske prioriteringer og EUs. Det saken reelt gjelder er sprik i våre nasjonale prioriteringer. Skal vi beholde dagens offentlige eierskap til 90% av vannkraften, eller skal verdiene "settes i spill" for avhending til private (og utenlandske) eiere? De som ønsker å selge de offentlig eide kraftverkene, og det inkluderer politisk i alle fall Høyre og Fremskrittspartiet, vil ønske å fremstille EFTA-dommen som et argument for sin sak, hvilket den ikke er. Noen av de som

ønsker fortsatt offentlig eierskap, politisk de rød-grønne, vil ønske å se saken som et EU-drevet anfall mot offentlig eierskap, hvilket den heller ikke er. Hjemfallsretten i konsesjoner til private/utenlandske eiere har gitt det offentlige eierskapet et visst vern mot kortsiktig lettsindighet: Dersom kommuner (eller staten) velger å selge sine kraftverk til en privat kjøper, vil eiendomsretten til verkene falle tilbake til det offentlige (staten) etter en viss tid, f.eks. 60 år. Det er den praktiske utformingen av dette vernet mot vår egen dårskap EFTA-dommen sier nei til. Altså må vi finne andre former for slikt vern, - hvilket er fullt mulig. Men egentlig er dette også en avsporing fra det helt sentrale tema: Eierskapet til naturressursene. Hvis vi ikke klarer å opprettholde et politisk flertall for å bevare det nåværende offentlige eierskapet til 90% av vannkraftressursene, vil ingen formelle ordninger i det lange løp forhindre at disse varige kildene til ren energi og store pengeinntekter går tapt for fellesskapet.

Hva så med de kraftverkene – 10% av produksjonskapasiteten – som i dag er i privat eie? Av disse er halvparten etablert før konsesjonslovene trådte i kraft, og derfor uten hjemfall. Det betyr at hvis vi velger å gi avkall på hjemfallsretten, vil vi gi avkall på 5% av produksjonskapasiteten for fremtidig offentlig eie. Naturligvis ligger det store fremtidige verdier i disse 5%, men dette er tross alt et lite problem sammenlignet med viktigheten av å beholde de nåværende 90% i offentlig eie. Og det sikrer vi ved å la være å selge dem. Dette er helt opp til oss selv, - EFTA-domstolen eller EU har ingen mening om det.

Note

En økonomisk begrunnelse for at det er meningsløst å selge offentlig eide kraftverk er gitt i temaartikkelen [Selg aldri et vannkraftverk på Tjodareik.no](http://Tjodareik.no) .

Ɔ